

HISTORIEN OM EN FAMILIE I GEORGIEN

”Vi har lidt business kørende ovenpå”, sagde Svetlana pludselig og så hemmelighedsfuld ud. Men hun havde også et skælmsk smil om munden, mens hun rettede blikket mod stuens loft. Ordet business var det nye trendy ord i samtlige eks-sovjetiske republikker, og det dækkede i 1990’erne alt fra lidt privat fusk til direkte lyssky foretagsomhed og fra den familiedrevne private virksomhed og til den lidt større med fremmede ansat. Her i Svetlanas stue skulle udtrykket vise sig at dække over et bageri, som fruene havde etableret på loftet. Tolv kvadratmeter udgjorde bageri og salgsafdeling. Sidstnævnte krævede ikke særlig megen plads, for det drejede sig såmænd blot om en luge ud til gaden gennem den nøgne murstensvæg. Hertil en taburet til ekspeditricen, der langede de karakteristiske runde og flade brød ud til kunden. Selve produktionen klarede en bager og hans søn. Ingen fliser eller andre myndighedskrav efter dansk standard – kun den rå væg og det nedslidte trægulv. Varelageret, der bestod af en fem-seks sække mel i det tilstødende lokale, stod her hobet op mellem alskens byggeskrammel.

Med andre ord. Ud af ingenting var opstået et bageri med et personale på blot tre. Iværksætterne imidlertid slet ikke bagere, men henholdsvis en billedkunstner og hans handlekraftige kone Svetlana. Lisbeth og jeg var tilbage i Tbilisi, Georgiens hovedstad med 1,3 mio. indbyggere. Tidspunktet var nu september 1996. Det vil sige, at der var gået godt og vel to år, siden sidst. Og hvor vi havde haft en samtale med selveste præsidenten, Edvard Sjevardnadse. Kunstnerfamilien havde vi ret tilfældigt mødt i maj 1994. Var dumpet ind til en anonym og ikke særlig opreklameret udstilling. Vi var blevet interesseret i malerierne og dermed også i den person, der havde frembragt dem. Telefonnummer og adresse blev efterladt på udstillingen i håb om, at kunstneren ville henvende sig på det hotel, hvor vi boede. Det gjorde han også og inviterede os straks hjem i sin familie – lige midt i Tbilisis centrum. En livsglad familie, bestående af kunstnerfaderen Temur, hjemmegående Svetlana og deres fire børn, Georgij, David, Anna og Maria.

Og hurtigt var vi den gang blevet bænket omkring et lille bitte bord i stuen, hvor vindunken med den rigelige og gode hjemmeproducerede vin, de friske kirsebær og de små velsmagende pelmeni, på georgisk kaldet, udgjorde hovedingredienserne i et festmåltid. Men dets vigtigste ingrediens var trods alt livsglæden, som sprudlede i kunstnerens mørkebrune øjne. Hans tilgang til maleriet er den chagall’ske skæve vinkel, der besynger alt levende ved ofte at lade både mennesker og ting svæve frit i luften. Han troede fuldt og fast, at ethvert menneske var født til et stort liv. Ved disse ord fortrængtes al rationel tænkning, og gamle forestillinger måtte tages op til fornyet revision. ”Jeg ser livet personificeret i kvinden. Alt det smukke har Gud plantet i hende”, sagde han den gang med et glimt i øjet, mens vi mæskede os i hans spartanske hjem, hvor hædersmøblerne var fire plasticstole, der ville have kostet 25 kroner stykket hos Dyne-Larsen derhjemme. Alt mens atmosfæren i stuen, værtsfolkenes glæde ved hinanden, deres kærlighed til børnene og Temurs billeder på væggene emmede af en uendelig menneskelig rigdom. Og ikke mindst af lysten til at dele den med andre.

Og nu i oktober 1996 var vi tilbage i Tbilisi med helt andre ærinder, men også med en fast overbevisning om at opsøge vore venner fra for to år siden. Med lidt breve, bilagt nogle fotografier og bragt med kurer, der tilfældigt skulle til Georgien, havde vi forsøgt at holde en sporadisk forbindelse ved lige. Det georgiske postvæsen var ikke altid lige pålideligt i de dage. Vi vidste, at meget var sket i Georgien i de forløbne to år, også til den positive side. Landet var siden vort besøg i 1994 kommet ind i Den internationale Valutafonds, Verdensbankens og de vestlige hjælpeorganisationers varme. Vi vidste ligeledes, at internationale oliekonsortier var begyndt at

interessere sig for det sorte guld – olien – fra nabolandet Aserbajdsjan og fra Det kaspiske Hav. Og ikke mindst for oliens transport fra Baku og til udskibningshavnene ved enten Sortehavet eller Middelhavet. Denne transport ville uvægerligt komme til at berøre georgisk territorium, og landets rolle som transitområde for olien ville komme til at skæppe godt i den georgiske statskasse. Det internationale samfunds og ikke mindst USA's interesser i området lovede godt for fremtidige mere fredelige tilstande.

Familien var ikke hjemme, da vi kom. Men tilstedeværelsen af en hushjælp, russeren Valentina, tydede på, at familiens situation ikke var helt håbløs. Hendes ringen rundt for at meddele værtsfolkene, at der var kommet gæster fra Danmark, gav ikke umiddelbart noget resultat. Viste sig også at være besværlig. Blandt andet fordi den fabrik, hvor Temur arbejdede som kantinebestyrer, en gang i sovjetisk tid havde produceret landkort. Derfor havde den som en strategisk virksomhed været hemmeligstemplet og hørt under forsvarsministeriet. På trods af de nye tider, og selv om fabrikken tilsyneladende nu var gået over til mere fredelige sysler, kunne Oplysningen desværre ikke røbe dens telefonnummer. Mellem de talrige opringningsforsøg fortalte Valentina, at hun havde en højere uddannelse, erhvervet hjemme i Rusland, og at hun i tidernes morgen var kommet til Tbilisi for at arbejde på en fabrik, der hørte under et unions-ministerium i Moskva. Denne fabrik var nu ude af drift, men hun var strandet i Georgien – og var nu på grund af tidernes ugunst nødt til at arbejde som hushjælp og i øvrigt kigge efter kunstnerfamiliens yngste, Maria på fem.

I mellemtiden dukkede familiens hovedpersoner op, først Svetlana, dernæst Temur. Stor gensynsglæde. Vore bekymringer for familiens vé og vel viste sig at være ubegrundede. Den ældste søn aftjente sin værnepligt. I Tbilisi forstås – og ikke, som det med garanti ville have været i sovjetisk tid, et eller andet fjernt sted for at tjene sovjetfolkets integration i det internationale broderskabs navn. ”Vor hær er jo ikke så stor eller betydningsfuld. Så han tilbringer megen tid herhjemme”, forklarede Svetlana moderligt. Den næste søn var blevet optaget på Kunstakademiet, der lå 300 meter fra forældrenes bopæl. Gik altså i faderens fodspor, dukkede i øvrigt pludselig op i en pause for at hente noget lærred til en restaureringsopgave. Anna på 15 gik stadig i skole – på byens ældste og fornemste gymnasium, grundlagt i begyndelsen af 1800-tallet og beliggende på byens hovedstrøg. Da familien boede i skolens distrikt, skulle der ikke betales skolepenge. Men forældre fra hele byen forsøgte i skarp konkurrence at få deres børn ind på denne skole – mod betaling forstås. Og endelig var der jo familiens yngste, ovenfor nævnte Maria, der både havde barnepige og gik i børnehave og i øvrigt stadig var lige så forkælet, som vi havde oplevet hende to år tidligere.

Umærkeligt og selvfølgelig var bordet og glassene atter blevet fyldt op – den georgiske overdådige gæstfrihed var tilsyneladende ikke gået fløjten i de stramme tider. Denne gang var der desværre ingen hjemmelavet vin. Den var sluppet op, selv om familien normalt producerede et tusinde liter på deres datja og fritidsgrund i en landsby omkring 40 kilometer fra hovedstaden. Nu var man midt i den nye høst, så om fjorten dage ville der være nye forsyninger, og vi var da meget velkomne til at blive og prøvesmage den. Vi blev i øvrigt af Temur belært om, at det kun var mænd, hvis bare fødder var værdige til at trampe i de store fade med druer. Kvinders fødder ville bevirke, at vinen ikke ville gære. Jo, kønsrollerne var klart fordelt.

Men midt i al fornøjeligheden kunne vi fornemme, at Temur alligevel ikke var helt den samme, som vi havde mødt for bare to år siden. Vi kunne også se, at der ikke var så mange af hans billeder på væggene, og de, der hang der, havde vi også set sidst. Det var heller ikke kunsten, der denne gang naturligt var det primære samtaleemne. Gang på gang vendte Svetlana tilbage til noget med

business, mens hun kiggede hemmelighedsfuldt mod loftet. Det var da også hende, der kom med den forløsende forklaring. ”Vi har ingen økonomiske problemer, men Temur maler ikke så meget mere. Det gør han kun de cirka halvanden måned, som vi tilbringer ude i vort hus på landet”, forklarede Svetlana. De økonomiske problemer forsvandt samtidig med, at der på førstesalen siden årets begyndelse var blevet bagt brød.

Så tilbage til bageriet på loftet. Rummet var optaget af en enorm el-dreven æltemaskine med tilhørende fad og af en ligeså enorm ovn, bygget op som en keramik-krukke, hvis inderside varmedes op af el-spiraler i bunden. Fra dej-fadet langedes store klumper op på bordet, hvor de deltes og vejedes af i lige store portioner. De blev æltet i hånden (”heri ligger hele hemmeligheden gemt”), spændtes over en stor nålepude-lignende konveks træform, hvorefter bageren med hoved og overkrop nede i ovnhullet klaskede dejen fast til den glohede ovns inderside. Når de var færdige, blev de varme og yderst velsmagende fladbrød taget op af ovnen og med et langt spyd lagt op på hylden. Aleksander Dumas beretter i sine rejseerindringer fra Tbilisi, at fladbrødene bruges både som ske, tallerken og som serviet. Når man så har tørret sig om munden, spiser man til sidst servietten.

Men her i bageriet lå brødene ikke længe, for kunder var der nok af ved den lille luge direkte ud mod gaden. Fem hundrede producerede og solgte brød blev det til i løbet af dagen – i penge var det 250 lari. Det var mange penge i det moderne Georgien, selv om der naturligvis skulle betales løn til bageren, hans lærlinge-søn og pigen, der langede brødene ud gennem lugen. Melet og gæren kostede naturligvis også noget, mens el og vand stadig hørte til de frie goder som i sovjetdagene. Til gengæld kunne man risikere, at strømmen svigtede, selv om det ikke skete så hyppigt i denne bydel. Måske ikke uden sammenhæng med, at såvel parlamentsbygning som adskillige regeringskontorer lå i det samme område. Men egen generator, så man selv kunne lave strøm ved udfald, stod absolut højt på den lille kunstner- og bagerfamilies ønskeseddel. Der var også udvidelsesmuligheder til den side på loftet, hvor mel og byggematerialer nu fyldte op.

Temur tog os med over på Iverija – et tidligere Inturist-hotel af den bedre slags, hvor jeg havde boet som gæst i både 1973 og 1988, og hvor shahen af Iran – uden sammenligning i øvrigt – angiveligt skulle have boet. Nu husede hotellet imidlertid borgerkrigens ulykkelige skæbner fra 1992. Overbefolkning, beskidte gange, legende børn overalt, overfyldte og ildelugtende værelser, altaner med masser af vasketøj, unge og gamle mennesker med tomme ansigter og øjne. Det var det deprimerende indtryk, som vi forkælede vesterlændinge forlod det ramponerede hotel med. For Temur var det blot blevet en del af hverdagen ovre på den anden side af den store plads i byens centrum. Vi forlod familien – fyldt med indtryk fra såvel en betinget lykkelig familie som fra et flygtninge-helvede.

Kronik i Flensborg Avis 24.08.2010